

ว่าด้วยประวัติศาสตร์สาธารณะ : กำเนิด นิยาม และข้อถกเถียง

ชนกพร ชุติกมลธรรม*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

On Public History: Origin, Definitions, and Debates

Chanokporn Chutikamoltham*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Academic Article

Article History:

Received 2 August 2022

Revised 18 October 2022

Accepted 20 October 2022

คำสำคัญ

ประวัติศาสตร์สาธารณะ

ประวัติศาสตร์วิชาการ

นิยามของประวัติศาสตร์

สาธารณะ

* Corresponding author

E-mail address:

chanokpornchuti@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษากำเนิด และนิยามของประวัติศาสตร์สาธารณะ โดยทบทวนระยะห่างของประวัติศาสตร์สมัยใหม่กับสาธารณชน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิรูปประวัติศาสตร์ในสมัยศตวรรษที่ 19 จนเกิดเป็นประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มีวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ และมีความเป็นภววิสัย ทำให้ประวัติศาสตร์เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ และมีความเป็นสถาบันมากขึ้น ประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการนี้ ศึกษาในหัวข้อเฉพาะที่ลึกลับ มีรูปแบบการเขียนเฉพาะ เต็มไปด้วยข้อมูลซับซ้อนเชิงอรรถอ้างอิง ส่วนภาษาที่แห้งแล้ง ทำให้งานประวัติศาสตร์วิชาการเป็นงานเขียนที่ยาก เกิดช่องว่างระหว่างนักประวัติศาสตร์วิชาการกับสาธารณชนคนอ่าน เมื่อประวัติศาสตร์ปรับกระบวนการทัศน์ในช่วงทศวรรษ 1960 จากกระแสเรียกร้องเรื่องสิทธิพลเมืองและแนวคิดซ้ายใหม่ ที่ทำให้สนใจประเด็นเรื่องของผู้คนธรรมดามากขึ้น ผนวกกับวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1970 ที่กระทบกับวิกฤติการจ้างงานในมหาวิทยาลัย ทำให้นักประวัติศาสตร์ไม่สามารถหาตำแหน่งงานในแวดวงวิชาการได้ จึงได้มีการหาทางออกโดยการฝึกฝนนักประวัติศาสตร์ให้ทำงานนอกวงวิชาการประวัติศาสตร์สาธารณะจึงเกิดขึ้นในฐานะศาสตร์ ที่มีหลักสูตรวารสารและสมาคมวิชาการรองรับ อย่างไรก็ตาม ศาสตร์ประวัติศาสตร์สาธารณะก็มีปัญหาในการนิยาม เนื่องจากกินความถึงการปฏิบัติงานนอกวงวิชาการที่แตกต่างกันของนักประวัติศาสตร์ ทั้งการสื่อสารประวัติศาสตร์กับสาธารณชน การทำงานในหน่วยงานรัฐ การทำงานในหน่วยงานเอกชน ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประวัติศาสตร์ของมวลชน ฯลฯ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สาธารณะยังต้องเผชิญกับข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสถานะที่ต่ำกว่า การขาดทฤษฎี ตลอดจนการนำประวัติศาสตร์มาใช้ประโยชน์ที่อาจทำให้ประวัติศาสตร์เจือไปด้วยอคติ

Keywords:

public history,
academic history,
definitions of public history

Abstract

This academic article studies the origin and the definition of public history by reviewing the distance between the modern discipline of history and the general public. As a result of the reform in the 19th century, the study of history employed scientific methodology and became objective-like. History was professionalized and institutionalized. Modern history also underwent specialization with many sub-fields. The writing style also developed with complex information, referencing footnotes, and dull prose, making academic history writing difficult to read, thus creating a gap between historians and the general public. In the 1960s, historical studies undertook a paradigm shift, influenced by civil rights movements and new left ideas. Historical studies paid more attention to the lives of ordinary people. The economic crisis of the 1970s made it difficult for historians to secure university jobs. Therefore, historical organizations tried to find a solution by training historians to work outside academia. Public history had thus arisen as a discipline with curriculums, journals, and academic associations. However, public history's definition is problematic as it encompasses a wide range of activities outside academia, for example, communicating history to the general public, working in government agencies, working in the private sector, and public participation in historical activities, etc. In addition, public history has to face criticisms such as its inferior status to the academic history, lack of theoretical framework, and possible abuses that may allow history to be tainted with biases.

1. บทนำ

เรื่องของอดีต เป็นเรื่องที่ทำให้ผู้คนให้ความสนใจอยู่เสมอ และปรากฏโฉมได้ในหลายรูปแบบ เช่น การอ่านหนังสือหรือนิตยสารประวัติศาสตร์ การชมภาพยนตร์หรือละครที่มีเนื้อเรื่องอิงประวัติศาสตร์ การรับชมสารคดีประวัติศาสตร์ การไปเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การเข้าร่วมพิธีกรรมรำลึกต่าง ๆ หรือแม้แต่การสะสมวัตถุเก่าที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ แม้ว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอดีตจะมีหลากหลายและเป็นที่นิยม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจในเรื่องราวอดีต และการใช้อดีตเป็นแหล่งของความบันเทิงใจของผู้คน อย่างไรก็ตาม ศาสตร์ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ทำการศึกษาด้านอดีต กลับถูกมองว่าเป็นศาสตร์ที่น่าเบื่อและเข้าถึงได้ยาก

Cauvin (2016, p. 1) เสนอว่า ช่องว่างระหว่างความยากและน่าเบื่อของประวัติศาสตร์กับความน่าสนใจและบันเทิงจากเรื่องของอดีต มาจากความแตกต่างระหว่างศาสตร์ประวัติศาสตร์ที่เป็นการศึกษา (interpretation) อดีต จากการวิเคราะห์และวิพากษ์หลักฐานชั้นต้น (primary source) กับเรื่องเล่าของอดีตที่อาจมาจากแหล่งที่มาที่หลากหลาย เช่น วัฒนธรรมประชาชน เรื่องเล่าปากต่อปากแบบมุขปาฐะ หรือกิจกรรมการรำลึกต่าง ๆ ทางสังคมและการเมือง ขณะที่นักประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการเขียนประวัติศาสตร์ในวงวิชาการ ตลอดจนสอนประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม บทบาทของนักประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการมักเป็นไปอย่างจำกัด และภาพเสนอ (representation) ของอดีต รวมถึงการตีความอดีตของสาธารณชน มักมาจากผู้ที่ไม่ใช่ นักประวัติศาสตร์¹

เหตุผลหนึ่งของการห่างเหินของนักประวัติศาสตร์กับสาธารณชน มาจากการเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มีวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ (scientific) ในสมัยศตวรรษที่ 19 ที่ทำให้เกิดนักประวัติศาสตร์อาชีพในพื้นที่วิชาการ ซึ่งมีวิธีวิทยา (methodology) ที่เคร่งครัดและมีความเป็นวัตถุวิสัย (objective) เต็มไปด้วยการอ้างอิงหลักฐานที่มา และมีขั้นตอนในการเขียนที่เข้าถึงได้ยากสำหรับมวลชน จนทำให้ศาสตร์ประวัติศาสตร์ห่างเหินออกจากมวลชนมากขึ้น

¹ ในกรณีของประเทศไทย กระแสของความตื่นตัวเรื่องประวัติศาสตร์ไทยบางครั้งมาจากสื่อที่เป็นวัฒนธรรมประชาชน (popular culture) ยกตัวอย่างเช่น ละครเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* (2561) ที่ก่อให้เกิดกระแสความสนใจในระดับมวลชน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา และนำไปสู่กิจกรรมความบันเทิงเกี่ยวกับอดีตต่าง ๆ เช่น การแต่งกายด้วยชุดไทยย้อนยุค การเที่ยวชมโบราณสถานที่ถูกใช้เป็นฉากหลังของละคร ฯลฯ (The Standard Team, 2018) ขณะที่ ข้อมูลและความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้ชมได้รับจากละคร ก็ส่งผลต่อการสร้างภาพจำของผู้คนเกี่ยวกับสมัยอยุธยา ซึ่งเมื่อมีความคลาดเคลื่อน ก็มักมีการท้วงติงจากนักประวัติศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของบุพเพสันนิวาส ก็มีการท้วงติงเรื่องความถูกต้องของเครื่องแต่งกาย สีของพื้น หรือความถูกต้องของรายละเอียดเกี่ยวกับฉากหลัง (วัชรานนท์ ทองเทพ, 2018)

ทั้งที่สาธารณชนจำนวนมากให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของอดีต ต่อมาความห่างเหินนี้ถูกทบทวน และเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดศาสตร์ ประวัติศาสตร์สาธารณะ (public history) ขึ้น

ประวัติศาสตร์สาธารณะ (Public History) ในความหมายกว้าง ๆ หมายถึง ประวัติศาสตร์ ที่อยู่นอกปริมณฑลของพื้นที่วิชาการ ที่เชื่อมโยงนักประวัติศาสตร์เข้ากับมวลชนสาธารณะ (Winter, 1996, p. 169) ประวัติศาสตร์สาธารณะเริ่มเกิดขึ้นในฐานะของศาสตร์แขนงหนึ่ง พร้อม ๆ กับการเกิดขึ้นของสถาบันที่รองรับสถานะของความเป็นศาสตร์ เช่น หลักสูตรที่เปิดสอน วารสารวิชาการ สมาคมวิชาการ ฯลฯ ในช่วงทศวรรษ 1970 ในสหรัฐอเมริกา และต่อมาได้ขยายตัว ไปยังที่อื่น ๆ โดยแม้ว่าประวัติศาสตร์สาธารณะจะเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์สาธารณะมักถูกมองว่ามีความไม่ลงรอยและมีความต่างกับศาสตร์ ประวัติศาสตร์ บางครั้งถูกมองว่ามีสถานะต่ำกว่าในฐานะประวัติศาสตร์ชั้นสอง รวมถึงความกังวล ในการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน

บทความวิชาการนี้ต้องการทบทวน ระยะเวลาของประวัติศาสตร์สมัยใหม่กับมวลชน การเกิดขึ้นในฐานะศาสตร์ของประวัติศาสตร์สาธารณะ ตลอดจนนิยามของประวัติศาสตร์ สาธารณะ และข้อถกเถียงต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สาธารณะ เพื่อต้องการเปิดพื้นที่ ประวัติศาสตร์สาธารณะในปริมณฑลของงานวิชาการภาษาไทย ที่ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์สาธารณะค่อนข้างจำกัด

2. การเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สมัยใหม่ และบทบาทของนักประวัติศาสตร์อาชีพ

การอธิบายกำเนิดของประวัติศาสตร์สาธารณะนั้น เกี่ยวเนื่องอย่างยิ่งกับการเปลี่ยนแปลงนิยามและสถานะของประวัติศาสตร์ ตลอดจนบทบาทของนักประวัติศาสตร์ แม้ว่าศาสตร์ประวัติศาสตร์สาธารณะนั้น จะเกิดขึ้นในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่งในช่วงทศวรรษ 1970 อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์และบทบาทของนักประวัติศาสตร์ มีความเป็นสาธารณะ ตั้งแต่สมัยอดีตแล้ว ดังที่นักประวัติศาสตร์โรนัลด์ เกรล (Grele, 1981, p. 41) ได้กล่าวไว้ว่า “ตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม การศึกษาประวัติศาสตร์นั้นเป็นกิจกรรมสาธารณะ แม้ว่านักประวัติศาสตร์ แต่ละคนในแต่ละยุคสมัย จะมีกลุ่มสาธารณชนที่แตกต่างกันก็ตาม”²

ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์เก่าแก่ที่มีรากฐานมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เฮโรโดตัส (Herodotus) (484-425 ก่อนคริสต์ศักราช) นักประวัติศาสตร์สมัยกรีกโบราณ ผู้ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งประวัติศาสตร์ เขียน *Histories* (430 ก่อนคริสต์ศักราช) ประวัติศาสตร์ที่อธิบายสาเหตุความขัดแย้งระหว่างชาวกรีกกับชาวเปอร์เซีย โดยพยายามแยกข้อเท็จจริงออกจากตำนานและความเชื่อ เฮโรโดตัสได้ใช้วิธีการเขียนประวัติศาสตร์จากคำ

² “From its earliest times, the study of history has been a public act, although different historians at different times have had different publics.”

บอกเล่า (oral history) ที่รวบรวมขึ้นจากการเดินทางของเขา การพยายามแยกเรื่องแต่งออกจากเรื่องจริงโดยใช้หลักฐาน ทำให้เฮโรโดตัสคล้ายนักประวัติศาสตร์สมัยใหม่ และเป็นเสมือนผู้วางรากฐานของประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์ของเฮโรโดตัสก็เต็มไปด้วยเรื่องราวเหนือธรรมชาติที่น่าเหลือเชื่อ และถูกเขียนด้วยลีลาการเขียนที่สนุกสนานและให้ความบันเทิง นอกจากนี้ยังเต็มไปด้วยการเนอออกนอกเรื่อง โดยใส่เรื่องเกร็ดขนบธรรมเนียมท้องถิ่น เรื่องราวของสิ่งสารพัดพิสดารพันลึก รวมถึงนิทานที่กระตุ้นความสนใจของเขา เข้าไปด้วย จนเฮโรโดตัสได้รับฉายาอีกนามว่า "บิดาแห่งการกล่าวเท็จ" (จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 23-26)

ในสมัยต่อมา การเขียนประวัติศาสตร์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคริสต์ศาสนา ประวัติศาสตร์ถูกกำหนดกรอบและตีความโดยความเชื่อทางศาสนา และประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะเข้าใจเจตจำนงของพระเจ้า³ ประวัติศาสตร์ใต้อิทธิพลของศาสนาคริสต์นี้กินระยะเวลายาวนานกว่า 1,000 ปี โดยนอกเหนือจากอิทธิพลทางศาสนาแล้ว การเขียนประวัติศาสตร์ยังคงอยู่ในกรอบของประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่มีมาตั้งแต่ยุคคลาสสิก ซึ่งคือกรอบของ "วาทศาสตร์" นักเขียนชาวโรมันเช่น ซิเซโร (Cicero) เชื่อว่ามีกฎเกณฑ์ที่กำกับการเขียนงานประเภทต่าง ๆ รวมถึงประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ควรเรียงเรียงตามลำดับเวลาและสถานที่ และควรบอกเล่าถึงภารกิจอันยิ่งใหญ่ ลีลาการเขียนควรเป็นแบบนิ่งสงบและเรียบง่าย โดยกฎเกณฑ์การเขียนนี้จะช่วยให้ประวัติศาสตร์เป็นที่ชื่นชอบและสามารถโน้มน้าวใจผู้อ่านได้ ลักษณะการเขียนทางวาทศิลป์นี้ จะยังคงกำกับประวัติศาสตร์นิพนธ์เป็นระยะเวลายาวนาน

ขณะที่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13 ประวัติศาสตร์นิพนธ์เริ่มขยายออกนอกกรอบศาสนา กลุ่มผู้รู้หนังสือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ชาววาสเริ่มเขียนงานประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ถูกเขียนเพื่อจุดหมายต่าง ๆ เช่น เย็นยอผู้อุปถัมภ์ เขตซุกซ์ตริย์ การเขียนประวัติศาสตร์มีลีลาที่อ่านสนุกราวกับเรื่องแต่ง ต่อมาเมื่อเข้าสู่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (the renaissance) การเขียนประวัติศาสตร์เริ่มมีการสลัดอิทธิพลทางศาสนาออกไป และพยายามจะไม่มองประวัติศาสตร์โดยผ่านแว่นตาของความเชื่อทางศาสนา นอกจากนี้ ยังได้มีการรื้อฟื้นแนวคิดของยุคคลาสสิกขึ้นทำให้ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 16 วาทศาสตร์ได้กลับมามีบทบาทสำคัญในการเขียนประวัติศาสตร์

³ ยกตัวอย่างเช่น งานเรื่อง *The City of God* (ค.ศ. 426) ของออกุสตินแห่งฮิปโป (Augustine of Hippo) ซึ่งเป็นงานประวัติศาสตร์ที่ผสมผสานท้าววิทยากับประวัติศาสตร์ ถูกเขียนขึ้นจากทัศนคติรากฐานของความเชื่อที่ว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก ประวัติศาสตร์จึงกล่าวครอบคลุมถึงมนุษย์ทั้งโลกในลักษณะที่เป็นสากล ประวัติศาสตร์มีจุดเริ่มต้น พัฒนาการ และจุดจบ ที่มีความเปลี่ยนแปลงแบบเป็นเส้นตรง (linear procession) ประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการต่อเนื่องภายใต้กฎบังคับ ซึ่งคือเจตจำนงของพระเจ้า โคร่งเรื่องมักเริ่มจากพระเจ้าสร้างโลกและมนุษย์ ต่อมามนุษย์เหลวแหลก พระเจ้าเป็นเจ้ามาช่วยไถ่โทษ และจบลงด้วยการที่มนุษย์กลับไปหาพระเจ้า งานเขียนของ ออกุสตินแห่งฮิปโป จึงเป็นไปในลักษณะการกล่าวถึงกำเนิดและความล่มจม (rise and fall) ของอาณาจักรต่าง ๆ (จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 30; ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2518, น. 169-170)

ซึ่งทำให้ลีลาการเขียนมีความสำคัญกว่าเนื้อหา ประวัติศาสตร์ถูกเขียนอย่างจงงามอลังการและมีการพรรณานายืดยาว นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ยังถูกใช้เป็นตัวอย่างบทเรียนในการสั่งสอนศีลธรรมจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต (จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 31-39; ซาญูวิทช์ เกษตรศิริ, 2518, น. 172-173)

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ถึงศตวรรษที่ 19 นักประวัติศาสตร์ในกลุ่มโรแมนติคนิยม (Romanticism) ก็เขียนประวัติศาสตร์ให้มีความเป็นบทกวี (poetic) เหมือนงานวรรณกรรม โดยไม่เพียงแต่ต้องการเล่าเรื่อง แต่ต้องการให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามไปด้วย นักประวัติศาสตร์ได้หยิบยืมรูปแบบการเขียนแบบสัจนิยมจากวรรณกรรม เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่ามีสิ่งใดคั่นกลางระหว่างเขากับเรื่องราวในอดีต สิ่งที่ผู้อ่านจินตนาการไม่ใช่แค่การนำเสนอภาพแทนของอดีต แต่เป็นการฟื้นคืนชีพ (resurrection) ของอดีต งานเขียนประวัติศาสตร์ในกลุ่มโรแมนติคนิยมเขียนด้วยลีลาที่มีความสร้างสรรค์ มีชีวิตชีวา และเข้มข้นล้นเกิน (over-rich style) (Bentley, 1999, pp. 26-28; Gossman, 1986, p. 27) ฌูลส์ มิเชอเลต์ (Jules Michelet) นักประวัติศาสตร์คนสำคัญของกลุ่มโรแมนติคนิยม แม้จะให้ความสำคัญกับการค้นคว้าหลักฐานเอกสารในหอจดหมายเหตุ แต่ก็กล่าวว่า งานเขียนประวัติศาสตร์ของเขาเป็นไปตามอารมณ์ความรู้สึกของหัวใจ (marked out by the emotions of my heart) (White, 1973, p. 158) นอกจากนี้ นักประวัติศาสตร์ในกลุ่มโรแมนติคนิยมรวมถึงมิเชอเลต์ ยังสนใจศึกษาและใช้ข้อมูลจากเพลงพื้นบ้าน มุขปาฐะ (oral tradition) และคติชาวบ้าน (folklore) ด้วย (Guillourel & Hopkin, 2017; Rearick, 1971)

3. จุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นภววิสัย

จุดเปลี่ยนสำคัญ ที่ทำให้เกิดประวัติศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งมีวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ (scientific method) อันเคร่งครัด เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ภายใต้การนำของ ลีโอโปลด์ ฟอน รังเคอ (Leopold von Ranke) (1795-1886) ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานของวิธีการทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ อันนำไปสู่การเกิดขึ้นของ “ประวัติศาสตร์แบบวิชาการ” ที่แตกต่างออกไปจาก “งานเขียนประวัติศาสตร์”⁴ (ชนิดา พรหมพยัคฆ์, 2563, น. 163) รังเคอ มองว่าหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์คือการเขียนงานขึ้นจากข้อเท็จจริงที่มีหลักฐานอ้างอิง การเขียนประวัติศาสตร์

⁴ ชนิดา พรหมพยัคฆ์ (2563, น.147-148) เสนอว่า การเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ไม่ได้มาจากความต้องการทำให้ประวัติศาสตร์มีวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่เป็นความเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่มีที่มาจากทวิความสำคัญขึ้นของประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นผลมาจากโลกทัศน์แบบกลไก และวิธีการหาความรู้แบบประจักษ์นิยม ที่เชื่อว่าธรรมชาติสามารถถูกอธิบายได้โดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบายเรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ และการหาความรู้จะต้องมาจากประสบการณ์ตรง เช่นเดียวกับการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ต้องเป็นการเขียนที่ปราศจากอคติ และมีความเป็นภาวีสัย (objective) แนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ของริงเคอ สามารถสรุปได้ตามวลีที่มียกมาอย่างกันเสมอ คือ “กล่าวตามอย่างที่เป็นจริง ๆ” (*wie es eigentlich gewesen/how things actually were*)⁵ (จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 52)

ริงเคอเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ถูกยกย่องให้เป็นผู้ก่อตั้งวิชาประวัติศาสตร์สมัยใหม่ เขาสร้างรูปแบบระเบียบวิธีที่กลายเป็นแบบแผนในการศึกษาประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ของริงเคอ เป็นวิธีการแบบประจักษ์นิยม เน้นการใช้หลักฐานที่น่าเชื่อถือเพื่อเขียนประวัติศาสตร์ให้ตรงกับความจริงมากที่สุด มีการวิพากษ์ข้อมูลหลักฐาน แยกข้อเท็จจริงออกจากจินตนาการ การบิดเบือน หรือความคิดเห็น นักประวัติศาสตร์ต้องเขียนงานในลักษณะที่เป็นกลางไร้อคติ และต้องวางอุดมการณ์ ความเชื่อ ความคิด ซึ่งอาจเป็นอคติของตนเองลง และปล่อยให้หลักฐานพูดด้วยตัวเอง ไม่ควรตัดสินอดีตด้วยสายตาของปัจจุบัน ประวัติศาสตร์แบบวิชาการจึงต้องเน้นการเสาะหาข้อเท็จจริง และจะต้องเก็บกอดอัตวิสัย (subjectivity) ของนักประวัติศาสตร์ไว้ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ยังวางอยู่บนฐานคิดแบบ “ประวัติศาสตร์นิยม” (historicism) ที่มองอดีตแบบมี “สำนึกทางประวัติศาสตร์” (historical awareness) โดยถือว่าอดีตมีความแตกต่างจากปัจจุบัน มีความจำเพาะของเหตุการณ์ และมีคุณค่าในตัวเอง (Cauvin, 2016, p. 3; จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 74; ชนิตา พรหมพยัคฆ์, 2563, น. 163)

การเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มีวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ นำมาสู่การกลายเป็นวิชาชีพของศาสตร์ประวัติศาสตร์ และนำไปสู่การที่ประวัติศาสตร์อยู่ในรูปสถาบันมากขึ้น ทักษะในการทำงานกับเอกสารชั้นต้นกลายเป็นทักษะสำคัญของวิชาชีพประวัติศาสตร์ ริงเคอได้ริเริ่มการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อฝึกฝนทักษะในการทำงานกับเอกสารชั้นต้นให้กับนักศึกษา⁶ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบเยอรมันนี้ กลายเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในที่อื่น ๆ เช่น ในสหรัฐอเมริกา การศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัย เริ่มมีการจัดสอนทักษะเฉพาะ

⁵ ชนิตา พรหมพยัคฆ์ (2563, น. 159) ชี้ให้เห็นว่า ริงเคอ อาจไม่ได้ต้องการแสวงหาความจริงทางประวัติศาสตร์ในแบบภาวีสัยแบบที่ถูกยกไปอ้าง ในความหมายของริงเคออาจต้องการทำทนายจารีตประวัติศาสตร์ก่อนหน้า ที่ประวัติศาสตร์มักมีหน้าที่ในการสั่งสอนศีลธรรม ใ้บทเรียน ตัดสินถูกผิดหรือให้คุณค่า โดยริงเคอต้องการประกาศว่าประวัติศาสตร์มีคุณค่าในตัวเอง และไม่เห็นด้วยกับการใส่ความคิดเห็นแต่งเติม ใส่คุณค่าในงานประวัติศาสตร์

⁶ ริงเคอได้เปิดรายวิชาสัมมนาเชิงปฏิบัติการวิชาประวัติศาสตร์ ในภาคการศึกษาแรกที่เขาสอนที่มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน ใน ค.ศ. 1825 ลูกศิษย์ที่ผ่านการเรียนรายวิชาของริงเคอ ได้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ในสาขาประวัติศาสตร์ทั่วยุโรป ซึ่งทำให้วิธีการทางประวัติศาสตร์แบบริงเคอขยายอิทธิพลอย่างกว้างขวาง โดยลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียง เช่น ยาโคบ บัวร์คฮาดท์ (Jacob Burckhardt) ฟรีดริช ไมเนคเคอ (Friedrich Meinecke) วิลเฮล์ม ดีลไท (Wilhelm Dilthey) ฯลฯ (ชนิตา พรหมพยัคฆ์, 2563, น.161)

ในการจัดการกับเอกสารชั้นต้น เช่น ลายมือศึกษา (paleography) ศาสตร์ที่ศึกษาลายมือเพื่อใช้ถอดความเอกสารเก่า จารึกศึกษา (Epigraphy) ศาสตร์ที่ใช้ศึกษาและถอดความหมายจากจารึก การศึกษาเกี่ยวกับเหรียญ (numismatics) ฯลฯ

และเมื่อประวัติศาสตร์มีความเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 นักประวัติศาสตร์ก็เริ่มมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มวิชาชีพ เช่น สมาคมประวัติศาสตร์อเมริกัน (American Historical Association; AHA) ที่ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1884 ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการกลายเป็นสถาบันของศาสตร์ประวัติศาสตร์ในสหรัฐ โดยรังเคอ ได้เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์คนแรกของสมาคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารังเคอได้เป็นต้นแบบให้กับนักประวัติศาสตร์อเมริกันในสมัยศตวรรษที่ 19 โรเบิร์ต ทาวน์เซนต์ (Robert Townsend) ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของประวัติศาสตร์วิชาชีพในสหรัฐ ได้ระบุว่า ตั้งแต่ ค.ศ. 1885-1910 ซึ่งเป็นช่วงที่ประวัติศาสตร์เริ่มก่อร่างเป็นศาสตร์ในวงวิชาการ และมีความเป็นวิชาชีพนั้น มีนักประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจ้างงานในมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 10 เปอร์เซ็นต์ การขยายตัวของนักประวัติศาสตร์วิชาชีพ ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ทำงานสอนในมหาวิทยาลัย และเขียนงานประวัติศาสตร์แบบภววิสัยนี้ ทำให้ประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการนี้ ทวีความสำคัญและมีอำนาจในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20

ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้ประวัติศาสตร์อยู่ในรูปสถาบันมากขึ้น มาจากการที่รัฐสมัยใหม่มีพลังทางเศรษฐกิจมากขึ้นในการสนับสนุนปัญญาชน เพื่อใช้ประวัติศาสตร์สนองความจำเป็นของชาติในการสร้างประวัติศาสตร์ชาติ (national history) การเกิดขึ้นและขยายตัวของประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการ ทำให้ประวัติศาสตร์ชาติทวีความสำคัญขึ้นชาติกลายเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดคำถามทางประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์อาชีพในยุคต้น ๆ เช่น ในกรณีของอังกฤษ ประวัติศาสตร์มักถูกเขียนขึ้นโดยเน้นความเจริญก้าวหน้าของชาติภายใต้แบบรัฐสภาและความภาคภูมิใจในจักรวรรดิ ฝรั่งเศสเน้นการปฏิวัติใน ค.ศ. 1789 เป็นจุดเริ่มต้นของรัฐสมัยใหม่ ขณะที่ประวัติศาสตร์สหรัฐ มักเชิดชูความต่างของตนจากประเทศแม่แบบในยุโรป ฯลฯ ดังนั้นแล้วจะเป็นได้ว่าประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการหรือวิชาชีพนี้ ไม่ได้ทำให้ประวัติศาสตร์มีความเป็นภววิสัยที่ล่อยอยู่เหนือความปรารถนาของนักประวัติศาสตร์ แต่กลับส่งเสริมความยึดมั่นในเรื่องของความเป็นชาติให้เข้มข้นขึ้น (Cauvin, 2016, pp. 3-4, 7; จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 77-79; ชนิตา พรหมพยัคฆ์, 2563, น. 161)

อย่างไรก็ดี สิ่งที่ประวัติศาสตร์ต้องเสียในการแลกกับสถานะของความเป็นวิชาชีพก็คือ ระยะห่างระหว่างสาธารณชนคนอ่านกับนักประวัติศาสตร์วิชาชีพ ซึ่งทำให้ความสามารถในการสื่อสารของนักประวัติศาสตร์กับสาธารณชนคนอ่านทั่วไปลดลง ทั้งนี้ เนื่องมาจากการที่ประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการมีความเฉพาะทางของศาสตร์มากขึ้น รวมทั้งวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ที่ไม่ดึงดูดและยากสำหรับคนทั่วไป ประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการนำมาสู่

การแบ่งแนวประวัติศาสตร์นิพนธ์ออกเป็นสายต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์การเมือง ประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์ ฯลฯ จำนวนนับไม่ถ้วน ตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 19 วารสารวิชาการประวัติศาสตร์ก็กลายเป็นพื้นที่สำคัญในการเผยแพร่ผลงาน และเป็นพื้นที่ที่นักประวัติศาสตร์วิชาชีพใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดและข้อมูล

เมื่อวารสารวิชาการประวัติศาสตร์กลายเป็นพื้นที่สำคัญในการเผยแพร่ผลงานของนักประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้อ่านก็มักเป็นคนในแวดวงวิชาการเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ในการจะโน้มน้าวใจผู้อ่านจากแวดวงวิชาการ นักประวัติศาสตร์จึงได้พัฒนารูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเฉพาะทางมากขึ้น โดยปกติแล้ว งานเขียนวิชาการที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ จะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือ ผู้เขียนจะต้องพยายามพิสูจน์ข้อเสนอและสมมติฐานของตน ประการที่สอง คือ ผู้อ่านควรจะต้องสามารถนำความรู้ที่ได้จากงานนั้นไปต่อยอดได้ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ลักษณะการเขียนงานประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์วิชาชีพในแวดวงวิชาการจึงเต็มไปด้วยเชิงอรรถที่ระบุหลักฐานและแหล่งที่มาของข้อมูล นอกจากนี้ งานเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มีวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ผู้เขียนจะต้องพยายามกดทับและไม่แสดงความเห็นเชิงอัตวิสัย งานเขียนประวัติศาสตร์ที่มีวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ จะต้องวางอยู่บนข้อเท็จจริง (facts) งานเขียนประวัติศาสตร์วิชาการ จึงมักมีลักษณะสำคัญคือ เต็มไปด้วยข้อมูลที่ซับซ้อน และมีสำนวนการเขียนที่ไร้อารมณ์แห่งแล้ง และยิ่งไปกว่านั้น มักมีประเด็นการศึกษาที่ลึกและมีความเฉพาะมาก ๆ นักประวัติศาสตร์วิชาชีพที่ทำงานในมหาวิทยาลัยมักตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ หรือตีพิมพ์หนังสือโดยสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งมักเป็นการเขียนสำหรับคนอ่านเป้าหมายจำนวนต่ำกว่า 500 คน นอกจากนี้ งานเขียนประวัติศาสตร์วิชาการยังถูกรอด้วยการต่อรองกับความคาดหวังของกรรมการมหาวิทยาลัยองค์กรที่ให้ทุน ซึ่งกำกับโดยกลุ่มคนจากวงการวิชาชีพเดียวกัน (Cauvin, 2016, p. 4; จอห์น เอช อาร์โนลด์, 2549, น. 78-79)

ลักษณะงานเขียนของประวัติศาสตร์วิชาการนี้ ทำให้งานเขียนยากและเฉพาะเกินไป จนเกิดช่องว่างระหว่างนักประวัติศาสตร์วิชาการกับสาธารณชนคนอ่าน นอกจากนี้ ลักษณะธรรมเนียมปฏิบัติที่มากับความเป็นสถาบันที่เข้าถึงยาก เช่น หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัย หรือสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ ก็ยิ่งทำให้มวลชนเข้าถึงโลกทางวิชาการได้ยากและทำให้โลกประวัติศาสตร์วิชาการแยกห่างออกจากสาธารณชนคนอ่านไปทุกที ความห่างเหินที่สังคมนี้นำให้เกิดการกระแสรากลับมาทบทวนให้นักประวัติศาสตร์มีปฏิสัมพันธ์กับสาธารณชนมากขึ้น และทำให้เกิดประวัติศาสตร์สาธารณะในฐานะศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่านักประวัติศาสตร์จะไม่สัมพันธ์กับสังคม นักประวัติศาสตร์จำนวนมากก็ทำงานประวัติศาสตร์เพื่อตอบโจทย์ปัญหาของสังคมอยู่ก่อนแล้ว (Cauvin, 2016, pp. 4-5)

3. ต้นเค้าของประวัติศาสตร์สาธารณะ : ประวัติศาสตร์นอกวงการวิชาการก่อนทศวรรษ 1970

แม้ว่าประวัติศาสตร์สาธารณะจะเกิดขึ้นในฐานะศาสตร์ในช่วงทศวรรษ 1970 ในสหรัฐฯ แต่ก่อนหน้านั้นนักประวัติศาสตร์ก็มีการทำงานนอกวงการวิชาการอยู่แล้ว เช่น ในพื้นที่ของประวัติศาสตร์ประยุกต์ (applied history) หรือนักประวัติศาสตร์ที่ทำงานในภาคเอกชน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (local history)

ประวัติศาสตร์ประยุกต์ เป็นคำที่คิดค้นขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1909 โดย เบนจามิน แชมบาด (Benjamin Schambaugh) (1871-1940) ศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ประจำมหาวิทยาลัยไอโอวา (University of Iowa) และยังเป็นผู้อำนวยการสมาคมประวัติศาสตร์ประจำรัฐไอโอวา (the State Historical Society of Iowa) เขาเห็นว่าประวัติศาสตร์มีคุณค่าในการใช้อธิบายประเด็นปัญหาร่วมสมัย ต้องการทำให้ประวัติศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับปัจจุบัน และได้พยายามประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์ เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเมืองและการวางนโยบายสาธารณะ

การประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่การเมืองการปกครองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมายาวนาน นักประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งทำงานในฐานะที่ปรึกษาให้กับองค์กรของรัฐ กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ มีหน่วยงานที่ทำงานด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่ ค.ศ. 1916 และในปีเดียวกันนี้ รัฐบาลกลางสหรัฐฯ ก็ได้จัดตั้งกรมอุทยานแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (U.S. National Park Service) ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการดูแลอุทยานธรรมชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถานต่าง ๆ การจัดตั้งกรมอุทยานแห่งชาตินี้ ทำให้รัฐต้องการจ้างงานนักประวัติศาสตร์ในการศึกษา ประเมิน และระบุคุณค่าของโบราณสถานต่าง ๆ นอกจากนี้ ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา ก็เริ่มมีการจ้างนักประวัติศาสตร์มาประจำการในกองทัพ เพื่อทำหน้าที่บันทึกและจัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับสงครามอย่างจริงจัง ภายหลังจากปี 1945 กองประวัติศาสตร์แห่งกระทรวงการสงครามสหรัฐฯ (Historical Division of the War Department) ทำหน้าที่ในการเขียนประวัติศาสตร์ฉบับทางการของกองทัพในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 และต่อมาได้ยกระดับเป็นสำนักงานเสนาธิการประวัติศาสตร์ (the Office, Chief of Military History; OCMH) ในปี 1950 ในสหราชอาณาจักรก็เช่นเดียวกัน มีการก่อตั้งแผนกประวัติศาสตร์ในกองทัพ และในหน่วยงานรัฐอื่น ๆ กระทรวงการต่างประเทศของรัฐบาล สหราชอาณาจักร มีการตั้งหน่วยงานประวัติศาสตร์ขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1944 เพื่อให้คำแนะนำทางประวัติศาสตร์กับเจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะรัฐมนตรี (the Cabinet Office) ก็มีการจ้างนักประวัติศาสตร์ประจำเช่นกัน (Cavin, 2018, pp. 6-7; Tosh, 2008, pp. 101-102)

อีกมิติหนึ่งของประวัติศาสตร์ประยุกต์ตามความหมายของแชมบาด ก็คือ การที่นักประวัติศาสตร์ทำงานให้กับภาคเอกชน บริษัทต่าง ๆ เริ่มจัดตั้งหอจดหมายเหตุ (archives) ของตนเอง เพื่อต้องการเก็บรักษาสอบบันทึกและเอกสารต่าง ๆ ไว้ ในเยอรมนี บริษัทครูป (Krupp

Company) ได้จัดตั้งหอจดหมายเหตุของบริษัท ในปี 1905 ด้วยความช่วยเหลือของนักประวัติศาสตร์ ในปี 1943 บริษัทยางรถยนต์ไฟร์สโตน (Firestone) ได้ว่าจ้างนักประวัติศาสตร์ วิลเลียม ดี โอเวอร์แมน (William D. Overman) ให้จัดเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุที่เกี่ยวข้องกับ ฮาร์วีย์ ไฟร์สโตน (Harvey Firestone) เจ้าของบริษัทที่เสียชีวิตลงในปี 1938 นอกจากนี้ ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1950 ยังเกิดกระแสของการที่บริษัทเอกชนจัดทำหอจดหมายเหตุของบริษัท และมีการว่าจ้างนักประวัติศาสตร์อาชีพมาประจำ เช่น บริษัทโคคา-โคล่า (The Coca-Cola Company) ธนาคารแห่งอเมริกา (Bank of America) บริษัทน้ำมันเท็กซากอ (Texaco) บริษัทรถยนต์ฟอร์ดมอเตอร์ (Form Motor Company) ฯลฯ (Cauvin, 2018, p. 7)

ซึ่งนอกจากบริษัทเอกชนหลายแห่งจะมีการจัดทำหอจดหมายเหตุของบริษัทขึ้นแล้ว บริษัทเอกชนบางแห่งยังมีบทบาทในการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ หรือให้การสนับสนุนปรับปรุงสถานที่ทางประวัติศาสตร์ด้วย ในปี 1929 เฮนรี ฟอร์ด (Henry Ford) เจ้าของบริษัทผลิตรถยนต์ฟอร์ด ได้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์นวัตกรรมอเมริกันเฮนรีฟอร์ด (Henry Ford Museum of American Innovation) ที่เมืองเดียร์บอร์น รัฐมิชิแกน โดยพิพิธภัณฑ์จัดแสดงผลตภัณฑ์นวัตกรรมต่าง ๆ เช่น นาฬิกา รถยนต์ เครื่องจักร ที่แสดงถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์สหรัฐฯ รวมไปถึงประวัติศาสตร์ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรมของสหรัฐฯ (The Henry Ford, n.d.)

นอกจากนี้ บริษัทฟอร์ดยังสนับสนุนการก่อตั้งหมู่บ้านกรีนฟีลด์ (Greenfield Village) หมู่บ้านจำลองที่จำลองวิถีชีวิตแบบอเมริกันดั้งเดิมก่อนยุคอุตสาหกรรม และในทศวรรษ 1930 จอห์น ดี. ร็อกกี เฟลเลอร์ จูเนียร์ (John D. Rockefeller Jr.) ได้ลงทุนซ่อมแซมอาคารในวิลเลียมสเบิร์ก (Williamsburg) รัฐเวอร์จิเนีย ด้วยเงินเกือบ 80 ล้านดอลลาร์ เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์หมู่บ้านจำลองหมู่บ้านอเมริกันในช่วงปี 1790 สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เช่นนี้ ก็ก่อให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ ในการจ้างงานนักประวัติศาสตร์นอกวงการวิชาการเช่นกัน (Cauvin, 2016, pp. 6-7)

แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการที่สำคัญอีกแนวทาง ก็คือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พัฒนาการของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นปฏิกิริยาในเชิงต่อต้านต่อการกลายเป็นสถาบันของประวัติศาสตร์วิชาการ นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังคงเชื่อมโยงกับผู้คนและท้องถิ่น ในสหรัฐฯ ได้มีการก่อตั้ง สมาคมนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอเมริกัน (American Association for State and Local History; AASLH) ในปี 1940 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความนิยมต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ทำงานในหอจดหมายเหตุ และสมาคมประวัติศาสตร์ (historical societies) เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากในช่วงทศวรรษ 1920-1930 ซึ่งเป็นผลจากการเพิ่มจำนวนขึ้นของหอจดหมายเหตุจากการสนับสนุนของรัฐบาลกลางสหรัฐฯ ที่นำมาซึ่งตำแหน่งงานในหอจดหมายเหตุ การเพิ่มจำนวนขึ้นของสมาคมประวัติศาสตร์ และ

หอบจดหมายเหตุ บ่งบอกถึงกระแสความสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และทำให้มีการจ้างงานของนักประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการมากขึ้นในฐานะนักจดหมายเหตุและภัณฑารักษ์ (Cauvin, 2016, p. 5; Tosh, 2008, p. 101)

จนถึงในสมัยทศวรรษ 1960 แม้ว่านักประวัติศาสตร์วิชาชีพส่วนใหญ่ จะทำงานอยู่ในแวดวงวิชาการเป็นหลัก และเป็นกลุ่มที่มีอำนาจนำในองค์กร และสถาบันทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้ก็เริ่มมีนักประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งทำงานอยู่นอกวงวิชาการบ้างแล้ว ทั้งทำงานในหอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หน่วยงานรัฐ บริษัทเอกชน ฯลฯ มหาวิทยาลัยบางแห่งเริ่มมีหลักสูตรการสอนประวัติศาสตร์ภาคปฏิบัติ เช่น สาขาประวัติศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยอเมริกัน (American University) ในกรุงวอชิงตัน ดีซี เริ่มมีหลักสูตรสอนการจัดการจดหมายเหตุ ตั้งแต่ ปี 1939 อย่างไรก็ตาม ยังไม่ได้มีความแน่ชัดในเชิงการกำหนดนิยามของความเป็นศาสตร์ให้กับประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการ (Cauvin, 2016, pp. 6-7)

4. การเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สาธารณะ

ในช่วงทศวรรษ 1950-1960 ได้มีการเกิดขึ้นของกระแสการศึกษาสังคมศาสตร์ รวมถึงประวัติศาสตร์ในแนวทางใหม่ ๆ การเกิดขึ้นของกระแสขั้วใหม่ในกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการต่อต้านสงครามเวียดนาม ทำให้เกิดกระแสเรียกร้องในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียกร้องสิทธิของคนกลุ่มน้อย คนผิวสี กลุ่มผู้หญิง กระแสนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาของนักประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ถูกมองว่าเป็นศาสตร์ที่จะสามารถไขอธิบายปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมและความอยุติธรรมในสังคมได้ เกิดการพัฒนาของประวัติศาสตร์สตรีนิยม (feminist history) และประวัติศาสตร์คนผิวสี (black history) ขณะที่ในอังกฤษมีการพัฒนาขึ้นของแนวทางประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง (history from below) นำโดยนักประวัติศาสตร์สายมาร์กซิสต์ เอ็ดเวิร์ด ทัมป์สัน (Edward P. Thompson) ที่เน้นศึกษาประวัติศาสตร์จากประสบการณ์และมุมมองของคนธรรมดาสามัญ (Cauvin, 2016, p. 7; Kean, 2013, p. xvi; Liddington, 2002, p. 85)

นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สังคมตามแบบสำนักอ็อนนาลส์ (Annales School) ถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของการขยับขยายของศาสตร์ประวัติศาสตร์ จากจุดเน้นเรื่องการเมืองไปสู่เรื่องสังคมและวัฒนธรรม ผลจากการเกิดขึ้นของการศึกษาประวัติศาสตร์สังคม (social history) ทำให้เกิดความสนใจในประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับคนธรรมดา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น และเกิดกระแสโจมตีประวัติศาสตร์ชาติที่เน้นแต่เรื่องของชนชั้นนำ ประวัติศาสตร์บอกเล่า (oral history) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาประวัติศาสตร์มากขึ้น จากกระแสความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับคนธรรมดา นี้ รวมถึงมีการเกิดขึ้นของแนวทางการศึกษาจุลประวัติศาสตร์

(Microhistory) ในยุโรป ที่เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับเล็ก เช่น ระดับท้องถิ่น ชุมชน ครอบครัว ฯลฯ จะเห็นได้ว่าศาสตร์ประวัติศาสตร์ได้หันเหสู่คนธรรมดาและสาธารณชนมากขึ้น

ความสนใจในประวัติศาสตร์ของคนธรรมดา ยังเกิดขึ้นพร้อมกับกลุ่มผู้อ่านงานประวัติศาสตร์ที่เริ่มเปลี่ยนแปลงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐฯ ซึ่งเป็นผลมาจากประชาชนเริ่มมีการศึกษาสูงขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น จนทำให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางที่มีเวลาว่างมากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาขึ้นของการคมนาคมและจำนวนรถยนต์ ทำให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงสถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้มากขึ้น โดยจำนวนผู้เข้าชมอุทยานแห่งชาติ (national parks) ในสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก 6 ล้านคนในปี 1942 เป็น 33 ล้านคน ในปี 1950 และเป็น 72 ล้านคน ในปี 1960 การเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคมและเศรษฐกิจในบริบทสหรัฐฯ ทำให้เกิดโอกาสในการทำงานใหม่ ๆ ของนักประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการ

นอกจากความเปลี่ยนแปลงในเชิงภูมิปัญญาและบริบททางสังคมแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการในการเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สาธารณะในสหรัฐฯ ก็คือวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1970 ที่นำไปสู่ปัญหาวิกฤติการจ้างงานในมหาวิทยาลัย ปัญหาการไม่มีตำแหน่งงานในมหาวิทยาลัย ทำให้หลักสูตรปริญญาเอกต้องลดจำนวนนักศึกษาลง นักประวัติศาสตร์ไม่สามารถหางานทำในมหาวิทยาลัยหรือแวดวงวิชาการได้ ในปี 1977 ปัญหาถึงจุดวิกฤติจนทำให้สถาบันและหน่วยงานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ต้องมาประชุมกันเพื่อหาทางออก โดยได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการประสานงานแห่งชาติเพื่อสนับสนุนวิชาประวัติศาสตร์ (The national coordinating committee for the promotion of history) เพื่อมุ่งแก้ปัญหาเรื่องตำแหน่งงาน โดยคณะกรรมการจะทำงานในการเชื่อมต่อดวงวิชาการเข้ากับโลกภายนอก และประวัติศาสตร์สาธารณะก็ดูเหมือนจะเป็นหนทางในการแก้ปัญหาวิกฤติการจ้างงานนี้ (Cauvin, 2016, pp. 7-8)

คำว่า ประวัติศาสตร์สาธารณะ ถูกใช้เป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตาบาร์บารา (University of California at Santa Barbara; UCSB) โดย โรเบิร์ต เคลลี (Robert Kelly) (1925-1993) ซึ่งเป็นทั้งนักประวัติศาสตร์ ที่ปรึกษา (consultant) และเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องสิทธิเกี่ยวกับน้ำ (water rights) ในปี 1975 โดย โรเบิร์ต เคลลีอธิบายว่า “ประวัติศาสตร์สาธารณะหมายถึงการจ้างงานนักประวัติศาสตร์ และนำวิธีวิทยาของประวัติศาสตร์มาใช้นอกวงวิชาการ”⁷ (Kelly, 1978, p. 16)

จี. เวสลีย์ จอห์นสัน (G. Wesley Johnson) (1932-2018) นักประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์สาธารณะในสหรัฐฯ ได้อธิบายไว้ใน วารสาร *The Public Historian*

⁷ “public history refers to the employment of historians and historical method outside of academia”

ฉบับแรกว่า “พัฒนาการของประวัติศาสตร์สาธารณะ ในฐานะศาสตร์หนึ่งของประวัติศาสตร์ เกิดขึ้นจากชุดของข้อสันนิษฐานที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะและวิธีวิทยาทางประวัติศาสตร์กำลังเป็นที่ต้องการนอกแวดวงวิชาการ”⁸ (Johnson, 1978, p. 4) อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้ว การที่ผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์สาธารณะในสหรัฐฯ อย่าง โรเบิร์ต เคลลี เวสลีย์ จอห์นสัน ฯลฯ ต่างก็มีตำแหน่งวิชาการในมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่า การแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างพื้นที่ใน/นอกแวดวงวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่ไม่จริง กระบวนการการผลักดันประวัติศาสตร์สาธารณะนั้นหลัก ๆ มาจากความต้องการในการเสนอหลักสูตรวิชาการที่จะฝึกฝนนักเรียนประวัติศาสตร์ให้ทำงานนอกแวดวงการศึกษามากกว่า

โรเบิร์ต เคลลี ได้ขอทุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation) เพื่อจัดตั้งหลักสูตรที่จะสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงต่อยอดวิชาประวัติศาสตร์เข้ากับการวางแผนเชิงนโยบาย โดยมุ่งสร้างนักศึกษาให้ออกไปทำงานในหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนนโยบายสาธารณะ จนเกิดเป็นหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาตรีประวัติศาสตร์สาธารณะขึ้นในปี 1976 ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตาบาร์บารา ขณะที่ทุนอีกส่วนที่ได้รับจากมูลนิธิ เวสลีย์ จอห์นสัน ได้นำมาจัดตั้งวารสาร *The Public Historian* ในปี 1978 นอกจากนี้ จอห์นสัน ยังได้รับทุนจาก สภามนุษยศาสตร์รัฐแอริโซนา (Arizona Humanities Council) เพื่อที่จะจัดงานประชุมวิชาการในหัวข้อประวัติศาสตร์สาธารณะในระหว่างปี 1978-1980 การจัดงานประชุมวิชาการต่อเนื่องนี้มีส่วนให้เกิดการก่อตั้ง คณะกรรมการประวัติศาสตร์สาธารณะแห่งชาติ (National Council on Public History; NCPH) ขึ้นในปี 1979 การเกิดขึ้นของหลักสูตรใหม่ วารสารวิชาการ และสมาคมวิชาการ ได้ทำให้ศาสตร์ประวัติศาสตร์สาธารณะมีความเป็นสถาบัน และกลายเป็นศาสตร์เฉพาะตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1980

โดยกระบวนการการผลักดันประวัติศาสตร์สาธารณะนั้นมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ประการแรกคือ การสร้างพื้นที่ให้นักประวัติศาสตร์ที่ทำงานนอกวงวิชาการมีพื้นที่ในการพูดคุย ถกเถียงเกี่ยวกับงานที่ทำ เพื่อร่วมกันนิยามประวัติศาสตร์สาธารณะจากการปฏิบัติงานจริงที่หลากหลาย ประการที่สองคือ การเสนอหลักสูตรที่ฝึกหัดนักศึกษาประวัติศาสตร์ที่ต้องการทำงานนอกวงวิชาการ และประการสุดท้ายคือ ต้องการเรียกร้องให้มีการยอมรับสถานะของนักประวัติศาสตร์สาธารณะ

ต่อมาแนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์สาธารณะเริ่มแพร่หลายออกไปนอกสหรัฐฯ ในปี 1982 มหาวิทยาลัยอีราสมุส (Erasmus University) ได้ร่วมมือกับคณะกรรมการวิจัยด้านสังคมศาสตร์แห่งสหราชอาณาจักร (British Social Science Research Council) ในการจัด

⁸ “the development of Public History as a special field of history, however, derives from a different set of presumptions. It assumes that historical skills and method are needed now outside of the academy.”

งานประชุมวิชาการในหัวข้อการศึกษาประวัติศาสตร์ประยุกต์ ที่เมืองรอตเตอร์ดัม (Rotterdam) โดยภายหลังจากงานประชุมนี้ เวสลีย์ จอห์นสัน ได้เดินสายไปยังมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในยุโรป เพื่อเผยแพร่และอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สาธารณะ และในปี 1983 การประชุมประจำปีครั้งที่ 5 ของ NCPH ได้จัดขึ้นที่แคนาดา (Cauvin, 2016, pp. 9-10; Cauvin, 2018, p. 10)

ควรวินท์ก็ไวด์ว่า การเกิดขึ้นของประวัติศาสตร์สาธารณะในสหรัฐฯ นี้ เป็นกระแสการทบทวนบทบาทของนักประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นในสหรัฐฯ เพียงที่เดียว แต่ผลจากการหันเหมาให้ความสนใจกับคนธรรมดาและประเด็นทางสังคม ทำให้ศาสตร์ประวัติศาสตร์มีความเป็นสาธารณะมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 จนทำให้เกิดแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับศาสตร์ประวัติศาสตร์มากขึ้น เพียงแต่อาจไม่ได้ถูกทำให้เป็นสถาบัน (institutionalize) อย่างในสหรัฐฯ เช่น ในสหราชอาณาจักร ราฟาเอล ซามูเอล (Raphael Samuel) (1934-1996) นักประวัติศาสตร์สายมาร์กซิสต์ชาวอังกฤษ ได้จัดตั้งการประชุมปฏิบัติการประวัติศาสตร์ (history workshop) ที่วิทยาลัยรัสกิน (Ruskin College) ในเมืองออกซ์ฟอร์ด ในปี 1967 ซึ่งเป็นการสัมมนาแบบมีส่วนร่วมที่มีผู้เข้าร่วมเป็นคนนอกวงวิชาการ เช่น กลุ่มชนชั้นแรงงาน กลุ่มสหภาพแรงงานเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมประวัติศาสตร์ โดยราฟาเอล ซามูเอล มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการลดการผูกขาดของประวัติศาสตร์วิชาการ และทำให้การศึกษาและการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ก็เริ่มมีนักประวัติศาสตร์ที่ทำโครงการในการสื่อสารกับสาธารณะชน โดยในปี 1969 นักศึกษาและอาจารย์จาก มหาวิทยาลัยเลอเฟิน (University of Leuven) ในเบลเยียม ได้จัดตั้งกลุ่ม "คลีโอ 70" (clio70) ซึ่งต้องการจะเผยแพร่เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ให้ไปสู่สาธารณชนวงกว้างผ่านสื่อมวลชน ในเนเธอร์แลนด์นักประวัติศาสตร์ ลู เดอ ยง (Loe de Jong) (1914-2005) ได้ตีพิมพ์หนังสือชุดประวัติศาสตร์ *The Kingdom of the Netherlands During World War II* (1969-1991) และสร้างสารคดีชุด *The Occupation* ออกอากาศทางโทรทัศน์ระหว่าง ค.ศ. 1960-1965 ด้วยการขยายตัวของสื่อสารมวลชนได้นำมาสู่ช่องทางใหม่ ๆ ในการเผยแพร่ประวัติศาสตร์สู่สาธารณชน (Cauvin, 2016, p. 9)

5. ปฏิกริยาต่อประวัติศาสตร์สาธารณะ

แม้ว่าประวัติศาสตร์สาธารณะในปัจจุบันจะมุ่งเน้นการเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ออกไปสู่สาธารณชน อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษ 1970 ประวัติศาสตร์สาธารณะนั้นมุ่งเน้นเรื่องของการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ กับประเด็นปัญหาปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเชิงนโยบาย โดยคำว่าประวัติศาสตร์ประยุกต์และประวัติศาสตร์สาธารณะถูกใช้แทนที่กันอยู่บ่อยครั้ง หากแต่ประวัติศาสตร์สาธารณะมีมิติในการสื่อสารและการสร้างการมีส่วนร่วมของสาธารณชนกับศาสตร์ประวัติศาสตร์เพิ่มเข้าไปด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก โรเบิร์ต เคลลี

หนึ่งในผู้บุกเบิกมุ่งเน้นการสร้างนักประวัติศาสตร์สาธารณะเข้าไปทำงานในหน่วยงานรัฐบาลหรือองค์กรด้านนโยบายสาธารณะ ด้วยเขาเองนอกจากเป็นนักประวัติศาสตร์แล้ว ก็ยังทำงานเป็นที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อมด้วย (Cauvin, 2018, p. 11)

ตั้งแต่แรกเริ่ม NCPH พยายามเผยแพร่ประวัติศาสตร์สาธารณะไปสู่นอกสหรัฐฯ มีการส่งนักประวัติศาสตร์สาธารณะไปเผยแพร่แนวคิดในต่างประเทศ เวสลีย์ จอห์นสัน ซึ่งเป็นผู้กระตือรือร้นในการเดินทางไปทำหน้าที่นี้ ระหว่างปี 1981-1983 เขาได้เดินทางไปแลกเปลี่ยนความรู้ในหลายที่ โดยพยายามไปเยี่ยมเยียนหลักสูตรที่เขาเห็นว่ามืองค์ประกอบของความเป็นประวัติศาสตร์สาธารณะอยู่ก่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม ในยุโรปนักประวัติศาสตร์ค่อนข้างมีส่วนร่วมกับสาธารณชนอยู่แล้ว ไม่ใช่ว่านักประวัติศาสตร์สาธารณะชาวอเมริกันนำประวัติศาสตร์สาธารณะไปเผยแพร่ในยุโรป

นักประวัติศาสตร์ในยุโรปเองคุ้นเคยกับแนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์ประยุกต์อยู่แล้ว ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 ไมเคิล เดรก (Drake, 1973, p. 12) นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้จัดบรรยายเรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์ประยุกต์ และได้เขียนหนังสือ *Applied historical studies: An introductory reader* (1973) โดยประวัติศาสตร์ประยุกต์ในที่นี้ มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเชิงสถิติและเศรษฐกิจ โดยเดรกมองว่า การประยุกต์นี้จะช่วยให้คำตอบเชิงประวัติศาสตร์ให้กับคำถามที่ไม่เป็นประวัติศาสตร์ (historical answers to basically unhistorical questions) ซึ่งแนวคิดของเดรกนี้ ค่อนข้างใกล้เคียงอย่างมากกับแนวคิดทางฝั่งอเมริกันของ โรเบิร์ต เคลลี และเวสลีย์ จอห์นสัน

ในฝรั่งเศส นักประวัติศาสตร์ค่อนข้างมีชนบทที่สัมพันธ์กับสาธารณชน ซึ่งถูกทำให้เด่นชัดมากขึ้นโดยนักประวัติศาสตร์สำนักอันทาลส์ หนึ่งในช่องทางใหม่ ๆ ของนักประวัติศาสตร์ในฝรั่งเศส ในช่วงทศวรรษ 1980 คือการให้คำปรึกษาด้านประวัติศาสตร์ (historical consulting) เฟลิกซ์ ตอแอร์ (Felix Torrès) ได้ก่อตั้งบริษัท *Public Histoire* ขึ้นในปี 1983 ซึ่งเป็นบริษัทให้คำปรึกษาด้านประวัติศาสตร์แห่งแรกในฝรั่งเศส โดยให้คำปรึกษาเช่น การจัดการหอจดหมายเหตุให้กับบริษัทเอกชน โดยในฝรั่งเศส การประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์มักเป็นลักษณะของการให้คำปรึกษาด้านประวัติศาสตร์กับบริษัทเอกชน

ขณะที่ เวสลีย์ จอห์นสัน เดินทางไปเผยแพร่แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์สาธารณะในยุโรป ก็มีการตั้งคำถาม และวิพากษ์วิจารณ์ประวัติศาสตร์สาธารณะด้วยเช่นกัน โดยเขาได้บันทึกว่า นักวิชาการและนักศึกษาชาวเยอรมันมีความกังขากับการที่นักประวัติศาสตร์ทำงานให้กับบริษัทเอกชนหรือองค์กรรัฐ รวมถึงวิพากษ์ว่า การทำเช่นนี้จะลดทอนให้ประวัติศาสตร์เป็นเพียงสินค้าเพื่อจุดประสงค์ด้านการตลาด ส่วนในฝรั่งเศส ด้วยเครือข่ายประวัติศาสตร์วิชาการที่เข้มแข็งทำให้นักประวัติศาสตร์มักนิยามตนเองว่าเป็นนักประวัติศาสตร์วิชาการ และไม่พร้อมสำหรับการจำแนกความแตกต่างระหว่างประวัติศาสตร์วิชาการกับประวัติศาสตร์สาธารณะ นักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ปีแอร์ ชานู (Pierre Chaunu) เสนอว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ที่แท้จริงคือ การศึกษาประวัติศาสตร์มูลฐาน (fundamental) (ที่ไม่ใช่การประยุกต์) เพื่อต้องการ

ค้นหาความจริงทางประวัติศาสตร์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การนำประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้จึงเป็นสิ่งที่ชวนถกเถียง นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สาธารณะยังถูกตั้งคำถามถึงจุดอ่อนในเรื่องการขาดทฤษฎีในการศึกษาด้วย โดยนักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส อองรี รูสโซ (Henry Rousso) ได้เห็นว่า ปฏิบัตินิยม (pragmatism) ไม่ใช่ลักษณะของชาวฝรั่งเศส ก่อนที่จะมีการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์สาธารณะได้นั้น นักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสต้องการข้อถกเถียงเชิงทฤษฎีเสียก่อน (Cauvin, 2018, pp. 12-17)

6. นิยามของประวัติศาสตร์สาธารณะ

ตั้งแต่คำว่า ประวัติศาสตร์สาธารณะ เริ่มเกิดขึ้นก็มีข้อถกเถียงและข้อวิพากษ์มากมาย เกี่ยวกับนิยามและความหมาย โดยในคำอธิบายแรกสุด โรเบิร์ต เคลลี เสนอว่า “ประวัติศาสตร์สาธารณะหมายถึงการจ้างงานนักประวัติศาสตร์ และนำวิธีวิทยาของประวัติศาสตร์มาใช้นอกวงวิชาการ” (Kelly, 1978, p. 16) เดิมทีกระบวนการผลักดันประวัติศาสตร์สาธารณะนั้น มีจุดมุ่งหมายหนึ่งในการรวบรวมนักประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ทำงานในแวดวงวิชาการทำให้น้ำเสียงในการนิยามประวัติศาสตร์สาธารณะนั้น ค่อนข้างมีน้ำเสียงแบบวิตกกังวลและปกป้องตัวเอง การนิยามประวัติศาสตร์สาธารณะเป็นไปในลักษณะการสร้างคู่ตรงข้ามที่ขัดแย้งกับประวัติศาสตร์วิชาการ โดยนิยามว่าประวัติศาสตร์สาธารณะคือประวัติศาสตร์ที่ต่างจากประวัติศาสตร์วิชาการซึ่งแยกตัวออกห่างและไม่สนใจสาธารณะชน

อย่างไรก็ตาม การนิยามนี้มีจุดอ่อนเนื่องจากเส้นแบ่งระหว่างใน/นอกวงวิชาการ เป็นสิ่งที่มีปัญหา บ่อยครั้งสามารถข้ามไปมาได้ ยกตัวอย่างเช่น หากนักประวัติศาสตร์วิชาการที่มีตำแหน่งในมหาวิทยาลัย มีเว็บบล็อก (weblog) หรือให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ จะสามารถพิจารณาว่าเขาเป็นนักประวัติศาสตร์สาธารณะได้หรือไม่⁹ เมื่อใดคือการข้ามเส้นแบ่งระหว่างใน/นอกวงวิชาการ และดังที่กล่าวไปแล้วว่า แม้แต่ผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์สาธารณะในสหรัฐฯ

⁹ ในปัจจุบัน มีนักประวัติศาสตร์ที่เป็นทั้งนักประวัติศาสตร์วิชาการไปพร้อม ๆ กับนักประวัติศาสตร์สาธารณะ เช่น ซีม่อน ชามา (Simon Schama) ที่เป็นทั้งศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ที่สอนในมหาวิทยาลัย และยังเป็นผู้เขียนบท และผู้นำเสนอในรายการสารคดีชุดประวัติศาสตร์ ที่ออกฉายทางโทรทัศน์ด้วย โดยแม้ ซีม่อน ชามา จะมีพื้นเพจากการนักประวัติศาสตร์วิชาการ แต่รายการสารคดีของเขาก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของความคลาดเคลื่อนทางประวัติศาสตร์ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม Champion (2003, p. 166) เสนอว่า ข้อวิพากษ์วิจารณ์นี้ เป็นผลมาจากธรรมชาติของสื่อในการนำเสนอที่แตกต่างกันระหว่างตัวหนังสือกับรายการโทรทัศน์ สารคดีทางโทรทัศน์จะต้องฉายในเวลาหลายเดือน และจำเป็นต้องเล่าเรื่องที่มีพลังเพื่อดึงดูดผู้ชมให้ติดตาม นอกจากนี้ นักประวัติศาสตร์วิชาการอย่าง ไนอัล เฟอร์กูสัน (Niall Ferguson) ที่นอกจากจะเป็นศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัย ยังทำงานด้านสื่อโดยเขียนงานตีพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ รวมถึงดัดแปลงผลงานเขียนเป็นรายการโทรทัศน์ด้วย

อย่างโรเบิร์ต เคลลี และ เวสลีย์ จอห์นสัน ต่างก็มีตำแหน่งวิชาการในมหาวิทยาลัย การแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างพื้นที่ใน/นอกแวดวงวิชาการจึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

ขณะที่ Benson et al. (1986, pp. xvi-xvii) อธิบายประวัติศาสตร์สาธารณะในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมและเข้าใจง่าย โดยเสนอว่าประวัติศาสตร์สาธารณะ สามารถแบ่งได้ 3 มิติ ดังนี้

1. “รูปแบบที่คล่องแคล่ว” (slick form) ของประวัติศาสตร์สาธารณะ ที่มักพบในสื่อและถูกนำเสนอด้วยจุดประสงค์ทางการค้า และการเมือง

2. ประวัติศาสตร์สาธารณะที่เป็นวิชาชีพ

3. ประวัติศาสตร์ฐานรากจากเบื้องล่าง (a radical history from below)

Kean (2013, pp. xiv-xv) ระบุว่าประวัติศาสตร์สาธารณะ หมายถึง การค้นคว้า วิเคราะห์ และนำเสนอประวัติศาสตร์ ที่มีการประยุกต์เพื่อสนองตอบความต้องการของชีวิตร่วมสมัย ในหลายมิติ เช่น บัณฑิตบุคคล ท้องถิ่น ชุมชน ชาติ ฯลฯ เป็นประวัติศาสตร์ที่เข้าถึงได้ง่าย ซึ่งมีความหมายโดยนัยว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของประวัติศาสตร์ (history for its own sake) หรือประวัติศาสตร์เพื่อจุดประสงค์ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว

Cauvin (2018, p. 4) นิยามประวัติศาสตร์สาธารณะว่า เป็นประวัติศาสตร์ที่มีจุดเน้น 3 ประการ ได้แก่

1. การสื่อสารประวัติศาสตร์สู่ผู้รับสารที่ไม่ใช่ นักวิชาการ

2. ประวัติศาสตร์ที่ประชาชนมีส่วนร่วม

3. การประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ในการจัดการประเด็นปัญหาปัจจุบัน

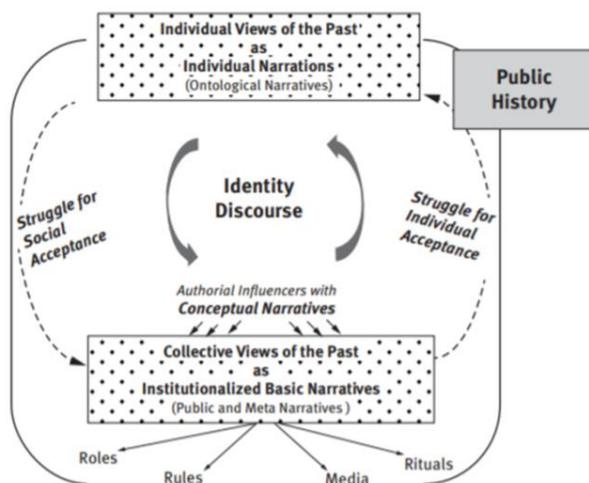
Demantowsky (2018) ซึ่งนิยามประวัติศาสตร์สาธารณะจากประเด็นเรื่องของอัตลักษณ์ และบทบาทของเรื่องเล่าในสังคม เสนอว่า

ประวัติศาสตร์สาธารณะคือ วาทกรรมเรื่องอัตลักษณ์เกี่ยวกับอดีตที่ซับซ้อน ซึ่งทำงานในระดับปัจเจกและกลุ่ม โดยวาทกรรมนี้ทำหน้าที่ในการสร้างความตระหนักร่วมต่อเรื่องเล่าเกี่ยวกับอดีต กลุ่มสังคมส่งเสริมเรื่องเล่าเกี่ยวกับอดีตในกรอบสถาบันทางสังคมให้มีอำนาจ ผ่านการจัดวางบทบาท การลงโทษและการให้รางวัล ตลอดจนผ่านการสร้างสรรค์สื่อ และการปฏิบัติเชิงพิธีกรรม¹⁰ (Demantowsky, 2018, pp. 26-27)

¹⁰ “Public history is a complex past-related identity discourse. Operated by collectives and individuals, it serves the mutual recognition of narrative. Collectives empower their basic narratives in institutional frameworks through role allocations, rules of sanction and reward, as well as through media design and ritualized practice.”

ภาพที่ 1

แผนภาพอธิบายการทำงานของประวัติศาสตร์สาธารณะในฐานะเรื่องเล่าตามความหมายของ Demantowsky (2018, p. 26)

ในทฤษฎีของ Demantowsky ประวัติศาสตร์สาธารณะทำหน้าที่ในฐานะเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงปัจเจกชนเข้ากับกลุ่มสังคม ประวัติศาสตร์สาธารณะคือ วาทกรรมเรื่องอัตลักษณ์ที่ปัจเจกชนยอมรับเรื่องเล่าของอดีตที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์นี้ เพื่อต้องการการยอมรับจากกลุ่มสังคม ขณะที่เรื่องเล่าของอดีตที่ถูกนำเสนอจากสถาบันทางสังคม ก็ต้องการการยอมรับจากปัจเจกชน และนำเสนอสู่สังคมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดวางบทบาทในสังคม การลงโทษและการให้รางวัล ตลอดจนการใช้สื่อสารมวลชน และการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ

โดยสรุป จะเห็นได้ว่านิยามของประวัติศาสตร์สาธารณะมีหลากหลาย และนักวิชาการแต่ละคนก็พยายามนิยามประวัติศาสตร์สาธารณะจากฐานคติที่แตกต่างกัน แต่โดยรวมจะเห็นได้ว่า ลักษณะร่วมของนิยามต่าง ๆ ก็คือ ประวัติศาสตร์สาธารณะจะต้องเป็นประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมวลชน และมีการประยุกต์ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สาธารณะยังกินความถึงการปฏิบัติเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่หลากหลายและแตกต่างกันมาก ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารประวัติศาสตร์ไปสู่สาธารณชน การทำงานประวัติศาสตร์โดยนักประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการหรือนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น การทำงานของนักประวัติศาสตร์กับองค์กรรัฐหรือบริษัทเอกชน ฯลฯ ทำให้ Tosh (2008, p. 99-100) เสนอให้มองประวัติศาสตร์สาธารณะในลักษณะนิยามร่ม (umbrella definition) หรือนิยามที่อธิบายอย่างกว้าง ๆ มากกว่านิยามที่เฉพาะเจาะจง

เนื่องจากนิยามของประวัติศาสตร์สาธารณะมีความหลากหลาย Cauvin (2016, p. 11) จึงเสนอว่า วิธีการในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์สาธารณะในอีกทางคือ การพิจารณาว่า นักประวัติศาสตร์สาธารณะทำอะไร และเปลี่ยนการตั้งคำถามจาก “ประวัติศาสตร์สาธารณะคืออะไร” มาสู่ “ประวัติศาสตร์สาธารณะต้องการอะไร” โดยพิจารณาจากหลักการสำคัญของประวัติศาสตร์สาธารณะเป็นหลัก นั่นคือ การคำนึงผู้รับสารที่ไม่ใช่นักวิชาการ ดังที่ Jordanova (2000, p. 141) ระบุว่า “ประวัติศาสตร์สาธารณะ ก็คือ ประวัติศาสตร์ประชานิยม (popular history) คือประวัติศาสตร์ที่ถูกดูหรืออ่านโดยผู้คนจำนวนมาก และถูกออกแบบมาให้มวลชนจำนวนมากเข้าใจ”¹¹ เช่นเดียวกับ Kean (2013, p. xvi) ที่เสนอว่า แทนที่จะคิดถึงประวัติศาสตร์สาธารณะในฐานะองค์ความรู้ที่มีการกำหนดนิยามแน่ชัด อาจคิดถึงประวัติศาสตร์สาธารณะในฐานะกระบวนการที่มวลชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้ประวัติศาสตร์เพื่อเพิ่มอำนาจ (empower) ให้กับตนเอง ประวัติศาสตร์สาธารณะอาจไม่ใช่ “สาขาหนึ่งของประวัติศาสตร์” (distinct field of history) แต่เป็นทัศนคติและมุมมองเกี่ยวกับคุณค่าและการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์ต่างหาก

และหากพิจารณานิยามที่เป็นรูปธรรมของการทำงานประวัติศาสตร์สาธารณะผ่านตำแหน่งงานและการว่าจ้าง การจ้างงานของนักประวัติศาสตร์สาธารณะก็ปรากฏอยู่ในองค์กรที่หลากหลาย เช่น พิพิธภัณฑสถาน มหาวิทยาลัย/วิทยาลัย องค์กรรัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ บริษัทเอกชน บริษัทให้คำปรึกษา สถาบันวิจัย องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Non-profit Organization) ฯลฯ

ขณะที่อีกปัญหาหนึ่งที่ควรระมัดระวัง คือประเด็นที่ว่าสาธารณะคือใคร คำว่า สาธารณะนี้อาจไม่ได้หมายถึง มวลชนผู้รับสารที่มีความเป็นหนึ่งเดียว นักประวัติศาสตร์สาธารณะจะต้องทำงานกับผู้รับสารที่มีความหลากหลาย จากหลายพื้นเพ เช่น ระดับอายุที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความสนใจที่แตกต่างกัน มีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ที่อาจไม่ได้มีวิธีการคิดแบบประวัติศาสตร์ (Cauvin, 2016, pp. 11-12)

7. ประวัติศาสตร์สาธารณะคือประวัติศาสตร์ชั้นสอง?

ประวัติศาสตร์สาธารณะมักถูกมองว่าเป็นประวัติศาสตร์ชั้นสอง นักประวัติศาสตร์สาธารณะก็มักถูกมองว่ามีสถานะต่ำกว่านักประวัติศาสตร์วิชาการที่ทำงานในมหาวิทยาลัย เนื่องจากงานประวัติศาสตร์สาธารณะมีลักษณะของความเป็นงานฝีมือ (craft) มากกว่างานวิชาการ (Kean, 2013, pp. xvi-xvii) อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์สาธารณะก็ปกป้องสถานะของประวัติศาสตร์สาธารณะจากข้อโจมตีนี้ โดยในเว็บไซต์ของ NCPH ระบุว่า ในทางวิชาการ ทฤษฎีและระเบียบวิธีของประวัติศาสตร์สาธารณะ ยังคงเป็นตามศาสตร์ประวัติศาสตร์

¹¹ “public history is popular history - it is seen or read by large numbers of people and has mostly been designated for a mass audience”.

ประวัติศาสตร์สาธารณะที่ดียังคงต้องวางอยู่บนความเป็นวิชาการที่ถูกต้อง (Cauvin, 2016, p.11; The National Council on Public History, n.d.)

ขณะที่ผู้วิจารณ์บางส่วนเห็นว่า การเขียนประวัติศาสตร์ควรทำด้วยนักประวัติศาสตร์อาชีพ ที่มีมาตรฐานสูงและความเคร่งครัดในระเบียบวิธี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้นักประวัติศาสตร์อาชีพแตกต่างจากนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น ข้อคิดเห็นนี้นำมาสู่การตั้งคำถามว่า องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ต้องสร้างโดยนักประวัติศาสตร์อาชีพเท่านั้นหรือไม่ นักประวัติศาสตร์ชาวแคนาดา มาร์กาเรต คอนราด (Conrad, 2011) กล่าวว่า ในช่วงศตวรรษที่ 19 ประวัติศาสตร์ของแคนาดาถูกเขียนโดยนักประวัติศาสตร์สมัครเล่นที่ศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าจะเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ถูกฝึกฝนจากมหาวิทยาลัย การเขียนประวัติศาสตร์เกิดขึ้นมานานก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเสียอีก หรือในกรณีของไอร์แลนด์ที่ ประวัติศาสตร์ถูกนำมาใช้โดยขบวนการชาตินิยมตั้งแต่ศตวรรษที่ 19

ข้อถกเถียงนี้เป็นข้อถกเถียงสำคัญ และแสดงให้เห็นความไม่ลงรอยกันของประวัติศาสตร์วิชาการและประวัติศาสตร์สาธารณะ โดยขณะที่นักประวัติศาสตร์อาชีพอาจมองว่า ประวัติศาสตร์สาธารณะเป็นประวัติศาสตร์ที่มีมาตรฐานทางวิชาการต่ำกว่า นักประวัติศาสตร์สาธารณะก็ตั้งคำถามกับประวัติศาสตร์วิชาการในประเด็นการผูกขาดความรู้ และการเพิกเฉยต่อสาธารณชน ซึ่งก็ไปลดทอนสถานะของนักประวัติศาสตร์วิชาการเช่นเดียวกัน (Kean, 2013, p. xvii; Purdue, 2020)

8. ประวัติศาสตร์สาธารณะกับผลประโยชน์ทางการค้าและการเมือง

หัวใจสำคัญของประวัติศาสตร์สาธารณะประการหนึ่ง คือ ประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อสนองประโยชน์ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้ประวัติศาสตร์สาธารณะเข้าไปเกี่ยวเนื่องกับประเด็นชนถกเถียงในเรื่องประโยชน์ทางการค้า รวมไปถึงประโยชน์ในเชิงการเมือง

Novick (1988) ได้วิจารณ์ว่า ประวัติศาสตร์สาธารณะโดยมากไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเอกชน หรืออาจเรียกได้อีกอย่างว่าเป็นประวัติศาสตร์เอกชน (private history) ประวัติศาสตร์สาธารณะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับคุณค่าสากลของความเป็นวิชาการ (scholarship) และยังมีวิพากษ์นักประวัติศาสตร์ที่ทำงานในบริษัทให้คำปรึกษาเอกชนอย่าง Historical Research Associates¹² ว่าไม่สามารถที่จะทำงานประวัติศาสตร์

¹² Historical Research Associates เป็นบริษัทให้คำปรึกษาด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1974 โดยกลุ่มนักประวัติศาสตร์ในรัฐมอนแทนา โดยทำงานให้กับรัฐบาลกลาง รัฐบาลระดับรัฐ และบริษัทเอกชนต่าง ๆ โดยในช่วงแรกให้บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อมูลประวัติศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ โดยมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิเกี่ยวกับน้ำ และชนพื้นเมืองอินเดียน ต่อมาในปลายทศวรรษ 1970 ได้ขยายกิจการโดยให้บริการเรื่องการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้วย (Historical Research Associates, n.d.)

โดยปราศจากอคติได้ การทำงานมีแนวโน้มโอนเอียงเข้าข้างผู้ว่าจ้าง ซึ่งคำวิพากษ์นี้ เป็นข้อกังวลถึงการทำงานของนักประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการว่าจะทำงานภายใต้แรงกดดันและการเซ็นเซอร์ของบริษัทและผู้ว่าจ้างได้อย่างไร Bookspan (2006) ได้เสนอว่า มิติความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ประวัติศาสตร์กับความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) ยังเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการสำรวจมากนัก ขณะที่ Bookspan มองในเชิงบวกว่าประวัติศาสตร์สามารถเป็นพื้นที่ในการสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ได้ แต่ธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มักถูกก่อตั้งโดยผู้ที่ไม่ใช่ นักประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตาม Cauvin (2016, pp. 13-14) ได้โต้แย้งว่า นักประวัติศาสตร์วิชาการเองที่ดูเหมือนจะทำงานโดยปราศจากแรงกดดันจากภายนอก แต่ก็ยังต้องเผชิญกับแรงกดดันและการเซ็นเซอร์ของมหาวิทยาลัย และการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา รวมถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ของทุนวิจัยเช่นเดียวกัน นักประวัติศาสตร์ล้วนตระหนักได้ว่าประวัติศาสตร์สามารถถูกใช้แม้กระทั่งบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ ในอุตสาหกรรมเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม (heritage industry) ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือทางการตลาดชั้นดี นักประวัติศาสตร์สาธารณะก็ต้องเผชิญกับวัฒนธรรมบริโภคเมื่อทำงานที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงหรือกิจกรรมหย่อนใจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานในพิพิธภัณฑ์หรือองค์กรสื่อมวลชน แม้ว่านักประวัติศาสตร์สาธารณะจะพยายามนำเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่กลุ่มคนอื่น ๆ ในองค์กร เช่น ฝ่ายการตลาดอาจมุ่งเน้นเรื่องของการทำตลาดและการให้ความบันเทิงเพื่อดึงดูดผู้ชม ข้อกังวลนี้เป็นสิ่งที่นักประวัติศาสตร์สาธารณะต้องเผชิญ รวมถึงพิจารณาถึงความเสี่ยงที่จะมีต่อมาตรฐานของผลงาน

ขณะที่นักประวัติศาสตร์สาธารณะที่ทำงานกับองค์กรรัฐหรือองค์กรทางด้านการเมืองก็ต้องเผชิญกับข้อกังวลเช่นเดียวกัน Tosh (2008, p. 102) ตั้งคำถามว่า การทำงานประวัติศาสตร์ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาล (government-sponsored history) ควรนับเป็นประวัติศาสตร์สาธารณะหรือไม่ นักประวัติศาสตร์ที่ให้คำปรึกษาทางประวัติศาสตร์กับเจ้าหน้าที่รัฐมักให้คำปรึกษาแบบปิดลับที่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไม่อาจไปถึงประชาชน รวมถึงตั้งคำถามด้วยว่านักประวัติศาสตร์เหล่านี้ต้องทำงานภายใต้ข้อจำกัด และอาจต้องเห็นแก่ผลประโยชน์ขององค์กรมากกว่าเห็นแก่ผลประโยชน์ของประชาชน

จะเห็นได้ว่าประวัติศาสตร์สาธารณะต้องเผชิญกับ ข้อวิพากษ์ของการนำอดีตมารับใช้ปัจจุบัน และอาจทำให้การทำงานประวัติศาสตร์มีอคติได้ อย่างไรก็ตาม Cauvin (2016, p. 14) เสนอว่า ประวัติศาสตร์ไม่ใช่อดีต แต่คือการตีความอดีตของปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์ควรยอมรับความจริงข้อนี้ และควรส่งเสริมให้ผู้รับสารมีสำนึกทางประวัติศาสตร์สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน เพื่อให้การนำอดีตมาใช้เพื่อปัจจุบันเป็นไปอย่างระมัดระวังมากขึ้น นอกจากนี้ นักประวัติศาสตร์ควรยอมรับว่า ประวัติศาสตร์ที่พวกเขาเขียนขึ้นจะต้องถูกนำไปใช้ประโยชน์อยู่แล้วไม่ว่าจากทางใด ประเด็นคือพวกเขาจะเข้าไปมีส่วนร่วม

ด้วยหรือไม่ว่างานของพวกเขาจะถูกนำไปใช้ในทิศทางใด ในแง่นี้เขาเสนอว่านักประวัติศาสตร์สามารถเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานระหว่าง วงวิชาการ งานวิจัยทางประวัติศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เพื่อให้ประวัติศาสตร์ถูกเสนอไปยังสาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

9. การแบ่งปันอำนาจ (shared authority)

เนื่องจากนักประวัติศาสตร์สาธารณะต้องทำงานเพื่อเข้าถึงผู้คน และจำเป็นต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ยกตัวอย่างเช่น นักประวัติศาสตร์สาธารณะที่ทำงานจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องทำงานร่วมกับนักออกแบบ ภัณฑารักษ์ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ผู้ให้การสนับสนุน ผู้เข้าชม ฯลฯ การทำงานร่วมกับผู้อื่น อาจไม่ใช่สิ่งที่ง่ายของนักประวัติศาสตร์ที่มักถูกฝึกมาให้มีความเป็นปัจเจก และมีการทำงานที่มีความเป็นปัจเจก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกหัวข้อวิจัย การเลือกใช้ระเบียบวิธี หรือแหล่งข้อมูล รวมถึงกระบวนการทำงานที่มีความปัจเจกสูง

การทำงานร่วมกับผู้อื่นของนักประวัติศาสตร์สาธารณะ มิติที่ทำหายที่สุดอาจไม่ใช่การทำงานร่วมกับนักวิชาชีพอื่น ๆ แต่เป็นการทำงานร่วมกับผู้รับสารที่ไม่ใช่นักวิชาการ (non-academic audiences) ในปี 1990 นักประวัติศาสตร์ ไมเคิล ฟริช (Michael Frisch) ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญกับศาสตร์ประวัติศาสตร์บอกเล่า และถูกนำมาประยุกต์ใช้กับประวัติศาสตร์สาธารณะ ที่กำหนดกรอบความสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับผู้รับสาร นั่นคือแนวคิดเรื่อง “การแบ่งปันอำนาจ” (shared authority) (Frisch, 1990)

แนวคิดเรื่อง “การแบ่งปันอำนาจ” หมายถึง การเปิดพื้นที่ของกระบวนการสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยการมองว่าผู้รับสารไม่ได้รับองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ที่ผลิตโดยนักประวัติศาสตร์อย่างเฉื่อยชา องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นสาธารณสมบัติ (public domain) นักประวัติศาสตร์สาธารณะในปัจจุบันจำนวนมากทำงานภายใต้แนวคิดในการปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่เพื่อสาธารณชนแต่เป็นการทำร่วมกับสาธารณชน แนวคิดนี้ทำให้เกิดการพยายามสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมทางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อการตั้งคำถามต่อบทบาทและความชอบธรรมของนักประวัติศาสตร์ในลักษณะที่ว่า นักประวัติศาสตร์อาจไม่ใช่มิชชันนารีที่นำความจริงมาสู่ผู้รับสารที่ไม่ใช่นักวิชาการ แต่นักประวัติศาสตร์ควรจะแบ่งปันอำนาจในการสร้างประวัติศาสตร์กับสาธารณชนด้วย โดยอาจเปิดให้มีการทำงานร่วมกับสาธารณชนในหลายกระบวนการทำงาน ตั้งแต่กระบวนการสร้างเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และการนำเสนอ การระดมแหล่งข้อมูลและวัตถุทางประวัติศาสตร์จากสาธารณชน ไปจนถึงการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม “การแบ่งปันอำนาจ” เป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับนักประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์อาจต้องรับมือกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากประวัติศาสตร์นั้นเป็นเรื่องประวัติศาสตร์บาดแผลหรือประเด็นที่อ่อนไหว หรืออาจเป็น สถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ต้องเรียนรู้ที่จะจัดการกับอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกตัดขาดออกไปในการปฏิรูปประวัติศาสตร์ให้มีความเป็นภววิสัย

ขณะที่ปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์สาธารณะบางส่วนเริ่มถกเถียงกันถึงแนวคิดที่ ไปไกลมากขึ้นกว่า “การแบ่งปันอำนาจ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ประวัติศาสตร์สาธารณะ ต้องอยู่ในพื้นที่อินเทอร์เน็ตเว็บ 2.0¹³ ซึ่งทำให้เกิดเนื้อหาที่ผู้ใช้งานสร้างเองบนอินเทอร์เน็ต (User-Generated Content; UGC) จึงได้มีการเสนอแนวคิดเรื่อง “ความเชื่อใจรากฐาน” (radical trust) ที่เสนอให้นักประวัติศาสตร์สาธารณะพยายามไม่ควบคุม แต่ปล่อยให้สาธารณชน เป็นผู้กำหนดบทบาทของประวัติศาสตร์สาธารณะ อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์สาธารณะ เจมส์ การ์ดเนอร์ (James Gardner) เสนอว่า พื้นที่อินเทอร์เน็ตเว็บ 2.0 และเนื้อหาที่ผู้ใช้งานสร้างเอง บนอินเทอร์เน็ตจะเป็นความท้าทายใหม่ของนักประวัติศาสตร์สาธารณะ ในการที่จะตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เผยแพร่ไหลเวียนอยู่ในสังคม รวมถึงมีส่วนทำให้ ประวัติศาสตร์สร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้คนมากกว่าที่จะเป็นเพียงความบันเทิงหยอมนใจของ ผู้คนเท่านั้น (Cauvin, 2016, pp. 14-15; Gardner, 2010, pp. 52-61)

10. สรุป

ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกิดขึ้นมายาวนาน มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คน และรับใช้จุดประสงค์ของสถาบันต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการปฏิรูปประวัติศาสตร์ในสมัย ศตวรรษที่ 19 จนเกิดเป็นประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มีวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ และมีความเป็น ภววิสัย ทำให้ศาสตร์ประวัติศาสตร์มีความเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ และมีความเป็น สถาบันมากขึ้น ประวัติศาสตร์สมัยใหม่แบบวิชาการนี้ มีการศึกษาในหัวข้อเฉพาะที่ลงลึก มีรูปแบบการเขียนที่เฉพาะ เต็มไปด้วยข้อมูลซับซ้อน เชิงอรรถอ้างอิง สำนวนภาษาที่แห้งแล้ง ทำให้งานประวัติศาสตร์วิชาการเป็นงานเขียนที่ยากและเฉพาะ จนเกิดช่องว่างระหว่าง นักประวัติศาสตร์วิชาการกับสาธารณชนคนอ่าน

แม้ว่าประวัติศาสตร์จะถูกนำมาประยุกต์ใช้นอกวงวิชาการทั้งในระดับท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และบริษัทเอกชน ตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แต่ก็ยังไม่ได้มีการกำหนดนิยาม

¹³ เว็บ 2.0 คือ เทคโนโลยีเว็ลด์ไวต์เว็บ ที่พัฒนาให้กลุ่มผู้ใช้งานสามารถเป็นผู้สร้างเนื้อหาขึ้นเอง บนเว็บไซต์ได้ ซึ่งทำให้กลุ่มผู้ใช้งานสามารถปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกันในลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ และ เกิดการแบ่งปันข้อมูล

เกี่ยวกับประวัติศาสตร์นอกวงวิชาการมากนัก จวบจนในช่วงทศวรรษ 1950-1960 ที่กระแสการเรียกร้องเรื่องสิทธิพลเมืองและแนวคิดซ้ายใหม่ ได้ส่งอิทธิพลในการปรับกระบวนทัศน์ของศาสตร์ประวัติศาสตร์ให้มาสนใจเรื่องของผู้คนธรรมดามากขึ้น ทำให้ศาสตร์ประวัติศาสตร์หันมาหาสาธารณชนมากขึ้น ประกอบกับวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1970 ที่กระทบกับวิกฤติการจ้างงานในมหาวิทยาลัย ทำให้นักประวัติศาสตร์ไม่สามารถหาตำแหน่งงานในแวดวงวิชาการได้ จึงได้มีการหาทางออกในการที่จะฝึกฝนนักประวัติศาสตร์ทำงานนอกวงวิชาการขึ้น ประวัติศาสตร์สาธารณะจึงเกิดขึ้นในฐานะศาสตร์ ที่มีหลักสูตร วารสาร และสมาคมวิชาการรองรับ

นิยามของประวัติศาสตร์สาธารณะมีความหลากหลาย เนื่องจากกินความถึงการปฏิบัติงานนอกวงวิชาการที่แตกต่างกันของนักประวัติศาสตร์ ทั้งการสื่อสารประวัติศาสตร์กับสาธารณชน การทำงานในหน่วยงานรัฐ การทำงานในหน่วยงานเอกชน ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประวัติศาสตร์ของมวลชน ฯลฯ ทำให้การนิยามกว้างและต้องใช้อย่างระมัดระวัง นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สาธารณะยังต้องเผชิญกับข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสถานะที่ต่ำกว่า การขาดทฤษฎี ไปจนถึงข้อถกเถียงเรื่องของการนำประวัติศาสตร์มาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือการเมืองว่าจะทำให้ประวัติศาสตร์เจือไปด้วยอคติหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่า แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์สาธารณะ อาจช่วยทำให้ประวัติศาสตร์สามารถสื่อสาร ประยุกต์ใช้ประโยชน์ และเชื่อมโยงกับสาธารณชนมากขึ้น รวมถึงตั้งคำถามกับการผูกขาดความรู้ของนักประวัติศาสตร์วิชาการ และช่วยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และทำให้ประวัติศาสตร์มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ดังที่ ราเฟเอล ซามูเอล นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษได้กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ไม่ใช่อภิสิทธิ์ (prerogative) ของนักประวัติศาสตร์ ไม่ใช่แม้แต่สิ่งที่พวกหลังสมัยใหม่ยืนยันกรานว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์ของนักประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์เป็นองค์ความรู้ของสังคม เป็นผลงานที่เกิดจากการกระทำร่วมกันของมีอนับพัน...”¹⁴ (Samuel, 1994, p. 15)

¹⁴ 'history is not the prerogative of the historian, nor even, as postmodernism contends, a historian's invention. It is, rather, a social form of knowledge; the work, in any given instance, of a thousand different hands'.

เอกสารอ้างอิง/References

- Benson, S., Brier, S., & Rosenzweig, R. (1986). Introduction. In S. Benson, S. Brier, & R. Rosenzweig (Eds.), *Presenting the Past. Essays on History and the Public* (pp. XV–XXIV). Temple University Press.
- Bentley, M. (1999). *Modern historiography: An introduction*. Routledge.
- Bookspan, S. (2006). Something Ventured, Many Things Gained: Reflections on Being a Historian-Entrepreneur. *The Public Historian*, 28(1), 67-74.
- Cauvin, T. (2016). *Public history: A textbook of practice*. Routledge.
- Cauvin, T. (2018). The rise of Public History: an international perspective. *Historia Crítica*, (68), 3-26.
- Champion, J. (2003). Seeing the past: Simon Schama's "A History of Britain" and Public History. *History Workshop Journal*, 56, 153-174.
- Conrad, M. (2011). A brief survey of Canadian historiography. In P. Clark (Ed.), *New possibilities for the past: Shaping history education in Canada* (pp. 33-54). University of British Columbia Press.
- Demantowsky, M. (2018). What is Public History. In M. Demantowsky (Ed.), *Public History and School: International Perspectives* (pp. 1-38). De Gruyter Oldenbourg.
- Drake, M. (1973). *Applied Historical Studies: An Introductory Reader*. Methuen, Milton Keynes, Open University Press.
- Frisch, M. (1990). *A Shared Authority: Essays on the Craft and Maning of Oral and Public History*. State of New York University Press.
- Gardner, J. B. (2010). Trust, risk and public history: A view from the united states. *Public History Review*, 17, 52-61.
- Gossman, L. (1986). History as decipherment: Romantic historiography and the Discovery of the Other. *New Literary History*, 18(1), 23-57.
- Grele, R. (1981). Whose Public? Whose History? What Is the Goal of a Public Historian? *The Public Historian*, 3(1), 40-48.
- Guillourel, E., & Hopkin, D. (2017). Oral cultures and traditions of social conflict: an introduction to sources and approaches. In E. Guillourel, D. Hopkin, & W. Pooley (Eds.), *Rhythms of Revolt European Traditions and Memories of Social Conflict in Oral Culture* (1st Edition, pp. 1-42). Routledge.

- Historical Research Associates. (n.d.). *Featured project*. Retrieved August 1, 2022, from <https://hrassoc.com/>
- Johnson, W. G. (1978). Editor's Preface. *The Public Historian*, 1(1), 4-10.
- Jordanova, L. (2000). *History in Practice*. Oxford University Press.
- Kean, H. (2013). Introduction. In H. Kean & P. Martin (Ed.), *The Public History Reader* (pp. xiii-xxxii). Routledge.
- Kelley, R. (1978). Public history: Its origins, nature, and prospects. *The Public Historian*, 1(1), 16–28.
- Liddington, J. (2002). What Is Public History? Publics and Their Pasts, Meanings and Practices. *Oral History*, 30(1), 83-93.
- National Council on Public History. (n.d.). *About the Field*. Retrieved August 1, 2022, from <https://ncph.org/what-is-public-history/about-the-field/>
- Novick, P. (1988). *That noble dream: The "Objectivity Question" and the American historical profession*. Cambridge University Press.
- Purdue, O. (2020). Dealing with difficult pasts: The role of public history in post-conflict Northern Ireland. *Studia Hibernica*, 46(1), 91-97.
- Rearick, C. (1971). Symbol, legend, and history: Michelet as folklorist-historian. *French Historical Studies*, 7(1), 72-92.
- Samuel, R. (1994). *Theatres of memory: Past and present in contemporary culture*. Verso Books.
- The Henry Ford. (n.d.). *Henry Ford: Collector*. Retrieved August 1, 2022, from <https://www.thehenryford.org/history-and-mission/henry-ford-collector/>
- Tosh, J. (2008). *Why history matters*. Palgrave Macmillan.
- White, H. (1973). *Metahistory: The historical imagination in nineteenth-century europe*. Johns Hopkins University Press.
- Winter, J. (1996). Public History and Historical Scholarship. *History Workshop Journal*, (42), 169-172.